

Til lovforslag nr. L 130. Ændringsforslag stillet den 3. marts 2000 uden for betænkningen

Ændringsforslag til 2. behandling af

Forslag til lov om ændring af lov om almen voksenuddannelse og lov om kursus til højere forberedelseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v.

(Udbud og centerstruktur, økonomistyring af voksenuddannelsescentre, deltagerbetaling m.v.)

Ændringsforslag

Af *Tom Behnke* (FRI):

Til § 1

5) I den under *nr. 5* foreslåede affattelse af § 4, *stk. 1-3*, affattes *stk. 2* således:

»*Stk. 2*. Undervisningsministeren kan ændre fagenes betegnelse samt godkende særlige fagtilbud baseret på lokale fagbeskrivelser.«

6) I den under *nr. 7* foreslåede affattelse af § 6, *stk. 2*, affattes *2. pkt.* således:

»Betalingens størrelse fastsættes af undervisningsministeren.«

7) I den under *nr. 14* foreslåede affattelse af § 14 udgår *nr. 5*.

Til § 2

8) *Nr. 3* udgår.

9) I den under *nr. 6* foreslåede affattelse af § 29, *stk. 2*, affattes *2. pkt.* således:

»Betalingens størrelse fastsættes af undervisningsministeren.«

B e m æ r k n i n g e r

Til nr. 5

Ændringsforslaget medfører, at der ikke skal kunne føjes yderligere fag til fagrækken uden lovændring.

Til nr. 6-9

Med ændringsforslagene ønskes opnået en ensartet deltagerbetaling i hele landet.

Beretning nr. 3. Beretning afgivet af Det Udenrigspolitiske Nævn den 13. marts 2000

Beretning

om

Det Udenrigspolitiske Nævns inddragelse i forbindelse med beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde (afgivet på baggrund af regeringens håndtering af sagen om sanktionerne mod Østrig)

1. Baggrund

Det Udenrigspolitiske Nævn har i 4 møder i tidsrummet den 1.–24. februar 2000 med statsministeren og udenrigsministeren drøftet den af 14 EU-stats- og regeringschefer vedtagne fælles reaktion af 31. januar 2000 i tilfælde af dannelsen af en østrigsk regering med deltagelse af partiet FPÖ (erklæring fra det portugisiske EU-formandskab er optrykt som bilag 1). Endvidere er situationen i Østrig efter dannelsen af regeringen mellem ÖVP og FPÖ blevet drøftet.

Nævnet har som led i behandlingen af sagen stillet skriftlige spørgsmål til statsministeren og udenrigsministeren, som disse har besvaret dels skriftligt (bilag 2) og dels mundtligt på mødet den 24. februar 2000.

Nævnet har endvidere ønsket udarbejdet en redegørelse fra Folketingets administration om grundlovens og nævnslovens bestemmelser om inddragelse af Folketinget og Det Udenrigspolitiske Nævn i forbindelse med regeringens udenrigspolitiske beslutninger. I samme forbindelse har man ønsket redegørelse for, hvorledes disse bestemmelser eksempelvis forholder sig til den af regeringen fulgte fremgangsmåde i den foreliggende sag. Lov- og Parlamentssekretariatets notat af 23. februar 2000 herom er medtaget som bilag 3.

2. Det faktiske forløb i sagen om sanktionerne mod Østrig

På vegne af 14 EU-stats- og regeringschefer

udsendte den portugisiske premierminister den 31. januar 2000 en erklæring om en fælles reaktion mod Østrig i tilfælde af dannelse af en østrigsk regering med deltagelse af partiet FPÖ. For så vidt angår det faktiske sagsforløb og herunder inddragelsen af Nævnet, kan der på baggrund af de oplysninger, Det Udenrigspolitiske Nævn har modtaget fra statsministeren, oplyses følgende:

- Fredag 28. januar 2000 ved frokosttid havde statsministeren en telefonsamtale med den portugisiske premierminister Guterres. Samtalen drejede sig om en fælles bekymring over udviklingen i Østrig, men ikke om eventuelle sanktioner mod Østrig. Der henvises til besvarelse af spørgsmål 14 (bilag 2).
- Fredag den 28. januar 2000 sendte den portugisiske premierminister Guterres' diplomatiske rådgiver en telefax til Statsministeriet med en forespørgsel om eventuel reaktion på en henvendelse fra den belgiske premierminister Verhofstadt til det portugisiske EU-formandskab om en fælles reaktion. Statsministeren fik først kendskab til henvendelsen den 9. februar 2000, jf. statsministerens »redegørelse for svipser«, som er optrykt som bilag 4.
- Før middagen lørdag den 29. januar 2000 på det årlige topmøde i Verdens Økonomiske Forum i Davos i Schweiz traf statsministeren den belgiske premierminister Verhofstadt. Den bekymrende udvikling med hensyn til regeringsdannelsen i Østrig blev berørt, men der blev

- ikke diskuteret indhold af eventuelle reaktioner, jf. besvarelse af spørgsmål 8 (bilag 2).
- Søndag den 30. januar 2000 sent om aftenen havde statsministeren en længere telefonsamtale med den portugisiske premierminister Guterres. Guterres orienterede om, at der var bred tilslutning fra de andre EU-lande til de elementer i en reaktion mod Østrig, som han i øvrigt redegjorde for i samtalens forløb. Statsministeren tilsluttede sig reaktionen, jf. besvarelse af spørgsmål 15 (bilag 2).
 - Mandag den 31. januar 2000 om morgenen modtog Statsministeriet fælleserklæringen på skrift, jf. besvarelse af spørgsmål 11 (bilag 2).
 - Mandag den 31. januar 2000 kl. ca. 10.00 blev Udenrigsministeriet første gang orienteret (telefonisk). Kl. 11.40 blev fælleserklæringen i en foreløbig udgave oversendt fra Statsministeriet til Udenrigsministeriet pr. telefax, jf. besvarelse af spørgsmål 12 (bilag 2).
 - Mandag den 31. januar 2000 om eftermiddagen blev flere partiledere telefonisk kontaktede af statsministeren og orienteret om beslutningen.
 - Mandag den 31. januar 2000 kl. ca. 16.30 anmodede statsministeren Det Udenrigspolitiske Nævns formand om at indkalde Nævnet til tirsdag den 1. februar kl. 15.30. Nævnets medlemmer blev herefter telefonisk indkaldt.
 - Tirsdag den 1. februar 2000 kl. 15.30 orienteredes Det Udenrigspolitiske Nævn første gang om sagen. Efter statsministerens redegørelse tog et flertal af Det Udenrigspolitiske Nævns medlemmer til efterretning, at statsministeren under samtalen med den portugisiske premierminister Guterres søndag aften den 30. januar 2000 valgte at tilslutte sig den fælles, konkrete reaktion, der var enighed om blandt de øvrige EU-lande.

Der henvises endvidere til statsministerens skriftlige besvarelser af spørgsmål 3-17 stillet af Det Udenrigspolitiske Nævn (bilag 2) samt statsministerens besvarelser af spørgsmål henholdsvis onsdag den 9. og onsdag den 23. februar 2000 i Folketingets spørgetid, jf. Folketingets Forhandlinger, folketingsåret 1999-2000, side 4057-4089 og 4398-4415.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at statsministeren ikke har været indstillet på at lade repræsentanter for Det Udenrigspolitiske Nævn gennemgå samtlige journalakter i sagen, jf. besvarelse af spørgsmål 9 (bilag 2).

1. Grundlovens og nævnslovens bestemmelser

a. De relevante bestemmelser i grundloven og nævnsløven

Som det fremgår af grundlovens § 19, stk. 1, er udgangspunktet, at kongen (dvs. regeringen) »*handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender*«. Det Udenrigspolitiske Nævns funktioner er fastlagt i grundlovens § 19, stk. 3, som lyder:

»*Folketinget vælger af sin midte et udenrigspolitisk nævn, med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn fastsættes ved lov.*«

Disse nærmere regler er fastsat i lov nr. 54 af 5. marts 1954 om Det Udenrigspolitiske Nævn.

Af nævnslovens § 2 fremgår følgende:

– Regeringen rådfører sig med Nævnet forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde

– Nævnet drøfter med regeringen sager af betydning for landets udenrigspolitik

– Nævnet modtager oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.

For rådføringssageres vedkommende fremgår det af grundlovens § 19, stk. 3, at rådføringen skal ske, før regeringen træffer beslutning i sagen. For de to øvrige sagstyper er der ikke angivet nogen tidsfrist, og drøftelse henholdsvis orientering, jf. formuleringen »*modtager oplysninger*« i nævnsløven, sker i praksis i visse tilfælde før og i andre tilfælde efter, at regeringen har truffet beslutning i sagen.

Indstilling:

Det kan ikke udelukkes, at der blandt Det Udenrigspolitiske Nævns medlemmer kan opstå tvivl om, hvorvidt en konkret sag forelægges Nævnet med henblik på rådføring.

På den baggrund ønsker Det Udenrigspolitiske Nævn, at regeringen fremover bestræber sig på at klargøre sagens stadi og karakter, idet det bemærkes, at der normalt er en glidende overgang mellem de forskellige aspekter af regeringens inddragelse af Nævnet i udenrigsanliggender.

Et mindretal (Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres medlemmer af Nævnet) tilkendegiver, at regeringen har oplyst, at den for sin part er indstillet herpå, hvor det er praktisk muligt. Det skal samtidig konstateres, at regeringen har ansvaret for at føre landets udenrigspolitik i henhold til grundlovens § 19. Regeringen skal ikke

have mandat fra Det Udenrigspolitiske Nævn i udenrigspolitiske sager.

b. Tidsfaktoren i rådføringssager

I Lov- og Parlamentssekretariatets notat af 23. februar 2000 (bilag 3) er det anført, at spørgsmålet om tidspunktet for forelæggelse for Det Udenrigspolitiske Nævn blev taget op under 2. behandling af nævnsløven, hvor ordføreren for udvalget, Alsing Andersen (S), udtalte: »...På linie med udtalelser, der blev fremsat ved første behandling, er udvalget imidlertid enigt om, at regeringen under fuldt parlamentarisk ansvar ikke kan være afskåret fra at træffe nødvendige beslutninger, når der foreligger en afgørende faktisk hindring for en rettidig drøftelse af sagen i Nævnet.«

Som det fremgår af Alsing Andersens udtalelse, skal der foreligge en afgørende faktisk hindring for rettidig drøftelse i Nævnet, hvis den forudgående rådgivningsret vedrørende »nødvendige beslutninger«, som er omfattet af grundlovens § 19, stk. 3 - under fuldt parlamentarisk ansvar - skal kunne tilsidesættes. Spørgsmålet er derfor, i hvilke tilfælde man vil kunne sige, at der er tale om en sådan hindring. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at væbnet angreb på riget er omfattet af grundlovens § 19, stk. 2. Ligeledes bemærkes, at det tidligere har vist sig muligt at indkalde Det Udenrigspolitiske Nævn med meget kort varsel. Det er Nævnets skøn, at man vil kunne samles med kort varsel. Selve indkaldelsen vil kunne foretages i løbet af ca. 1 time.

Indstilling:

Der er enighed mellem regering og alle partier i Det Udenrigspolitiske Nævn om, at denne sag var af en sådan karakter, at der forelå en beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde, jf. også statsministerens udtalelse under spørgetiden i Folketinget den 9. februar 2000 i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål S 1398 (bilag 5).

Det Udenrigspolitiske Nævn finder på den baggrund, at regeringen helt klart burde have rådført sig med Nævnet forud for beslutningen.

Nævnet henstiller derfor til regeringen, at den forud for fremtidige beslutninger af denne art rådfører sig med Nævnet.

Et flertal (Det Udenrigspolitiske Nævns medlemmer med undtagelse af Dansk Folkepartis og

Enhedslistens medlemmer) er opmærksom på, at der dog kan foreligge situationer, hvor behovet for at træffe en beslutning er så påtrængende, at det af tidsmæssige grunde ikke er muligt at indkalde det, inden beslutning træffes. Der henvises her til udtalelserne fra Alsing Andersen (S), jf. Lov- og Parlamentssekretariatets notat af 23. februar 2000 (bilag 3).

Et *mindretal* (Dansk Folkepartis medlem af Det Udenrigspolitiske Nævn) finder det betænkeligt, at flertallet i sin indstilling tillægger Alsing Andersens udtalelser stor vægt, idet grundloven ikke opererer med undtagelser fra § 19, stk. 3's pligt for regeringen til at rådføre sig med Det Udenrigspolitiske Nævn i sager af større udenrigspolitisk rækkevidde.

Mindretallet finder endvidere, at denne sag er af en sådan karakter, at der forelå en beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde, hvilket også burde have stået klart for statsministeren søndag den 30. januar 2000 i forbindelse med samtalen med den portugisiske premierminister Guterres.

Mindretallet ønsker i forhold til afsnit 2 i beretningen at understrege, at det var EU's formandskab (Portugal), som på vegne af 14 stats- og regeringschefer den 31. januar 2000 udsendte en erklæring om aktionen over for Østrig.

Mindretallet mener herudover, at det burde fremgå klart af beretningen, at alle partier i Folketinget skulle have været orienteret om beslutningen af statsministeren mandag den 31. januar 2000 og ikke kun – som det skete – en kreds af partiledere.

Et *andet mindretal* (Enhedslistens medlem af Det Udenrigspolitiske Nævn) finder det betænkeligt at lægge vægt på Alsing Andersens udtalelser, idet det klare udgangspunkt må være, at grundloven ikke åbner mulighed for undtagelsessituationer. Mindretallet finder det acceptabelt, at der i hastende situationer gøres brug af et venteforbehold (parlamentarisk forbehold). Derimod vil det være helt uacceptabelt, hvis regeringen i hastende situationer alene kontakter nogle partier, således som det skete mandag den 31. januar 2000.

Mindretallet finder endvidere, at Danmark bør arbejde for, at der ikke fremover træffes beslutninger på den måde, som statsministrene benyttede den 31. januar 2000. EU-formandskabet bør ikke bruges i forbindelse med vedtagelser af

mellemstatslige beslutninger uden for EU-traktatens rammer. Enten må man bruge de fremgangsmåder, som fremgår af traktaten, eller også bør der anvendes et mellemstatsligt samarbejde

uden brug af EU-institutionerne (som f.eks. formandskabet) – og i begge tilfælde med fuld respekt for de nationale beslutningsprocedurer.

På Nævnets vegne
HELLE DEGN
formand

Bilag 1

Erklæring fra det portugisiske EU-formandskab på vegne af de 14 medlemslande

STATEMENT FROM THE PORTUGUESE PRESIDENCY OF THE EUROPEAN UNION ON
BEHALF OF XIV MEMBER STATES

Today, Monday 31 January, the Portuguese Prime Minister informed both the President and the Chancellor of Austria and the Portuguese Minister of Foreign Affairs notified his Austrian counterpart of the *following joint reaction* agreed by the Heads of State and Government of XIV Member States of the European Union in case it is formed in Austria a Government integrating the FPÖ.

Governments of XIV Member States will not promote or accept any bilateral official contacts at political level with an Austrian Government integrating the FPÖ; there will be no support in favor of Austrian candidates seeking positions in international organizations; Austrian Ambassadors in EU capitals will only be received at a technical level.

The Portuguese Prime Minister and the Minister of Foreign Affairs have already informed the Austrian authorities that there would be *no business as usual* in the bilateral relations with a Government integrating the FPÖ.

Lisbon, 31 January 2000

UOFFICIEL OVERSÆTTELSE

ERKLÆRING FRA DET PORTUGISISKE EU-FORMANDSKAB
PÅ VEGNE AF DE 14 MEDLEMSLANDE

I dag, mandag d. 31. januar, underrettede den portugisiske statsminister Østrigs præsident og kansler, ligesom den portugisiske udenrigsminister underrettede sin østrigske modpart, om indgåelse af en aftale mellem de 14 EU-medlemslandes statsoverhoveder og regeringer om en fælles reaktion i tilfælde af, at FPÖ indgår i den østrigske regering.

De 14 medlemslandes regeringer hverken støtter eller godkender bilaterale officielle kontakter på politisk niveau med en østrigsk regering, hvori FPÖ indgår. Man vil ikke støtte østrigske kandidater, som søger stillinger i internationale organisationer, og Østrigs ambassadører i EU-hovedstæderne vil kun blive modtaget på teknisk niveau.

Portugals statsminister og udenrigsminister har allerede underrettet de østrigske myndigheder om, at der ikke vil være nogen *normal forretningsgang* i forbindelse med bilaterale relationer til en regering, hvori FPÖ indgår.

Lissabon d. 31. januar 2000

Statsministerens besvarelse af spørgsmål 3-11 og 13-17 samt udenrigsministerens besvarelse af spørgsmål 12

Spørgsmål nr. 3:

Ministeren bedes – med angivelse af dato og klokkeslæt – oplyse, hvornår Udenrigsministeriet fik kendskab til de dokumenter, der er vedhæftet statsministerens Redegørelse for »svipser« af 10. februar 2000.

Svar:

Udenrigsministeriet har oplyst, at selve pressemeddelelsen fra Portugals premierminister Guterres kom til Udenrigsministeriets kendskab den 28. januar 2000. Pressemeddelelsen blev indsendt til Udenrigsministeriet direkte fra den danske ambassade i Lissabon. Indsendelsen er tidsmarkeret til kl. 15:12.

Telefaxen af 28. januar 2000 fra den portugisiske premierministers kontor med bilag modtog Udenrigsministeriet i forbindelse med Nævnsmødet den 10. februar 2000.

Spørgsmål nr. 4:

Ministeren bedes oplyse, hvilke dokumenter, herunder notater og telefoniske informationer, der i tiden indtil den 11. februar 2000 er tilgået Udenrigsministeriet fra Statsministeriet vedr. Østrig-spørgsmålet.

Svar:

Der er udarbejdet en skriftlig oversigt.

Skriftlig oversigt til brug for besvarelse af spørgsmål 4

Akter:

mandag den 31. januar 2000:

Fax: De 14 stats- og regeringschefers beslutning modtaget fra det portugisiske statsministerium den 31.1.

Fax: Formandskabets udtalelse af 31.1, modtaget samme dag, med henblik på oversendelse til Det Udenrigspolitiske Nævn.

tirsdag den 1. februar 2000:

Bragt: Udkast til talepunkt vedrørende møde i

Det Udenrigspolitiske Nævn den 1.2. onsdag den 2. februar 2000:

E-post med anmodning om oversendelse af statsministerens pressemeddelelse af 2.2. til Det Udenrigspolitiske Nævn.

torsdag den 3. februar 2000:

E-post (til ambassaden i Wien) vedhæftet statsministerens pressemeddelelse af 2.2.

fredag den 4. februar 2000:

Fax: Spørgsmål S 1393-1402.

mandag den 7. februar 2000:

Fax: Fax af 5.2 fra det portugisiske statsministerium vedrørende bemærkninger fra Frankrig.

Fax: Brev til statsministeren fra den østrigske præsident til orientering.

Fax: Anmodning vedrørende spørgsmål S 1393-1402.

tirsdag den 8. februar 2000

Secfax: Udkast til talepunkt vedrørende møde i Det Udenrigspolitiske Nævn den 8.2.

torsdag den 10. februar 2000:

Omdelt på møde i Det Udenrigspolitiske Nævn: Redegørelse for »svipser«.

fredag den 11. februar 2000:

Fax: Anmodning vedrørende spørgsmål S 1424.

Fax: Henvendelse fra European Jews Congress af 8.2. til orientering.

onsdag den 16. februar 2000:

Fax: Anmodning vedrørende spørgsmål S 1538

Brev: Henvendelse fra European Jews Congress af 8.2. til orientering.

I tillæg til de akter, som har kunnet verificeres, findes der en del e-post med ukommenterede presseklip.

Telefon:

Der har i den anførte periode været løbende telefoniske kontakter mellem Statsministeriet og Udenrigsministeriet.

Fredag den 28. januar 2000 og lørdag den 29.

januar 2000 var der kontakt om fremskaffelse af premierminister Guterres' pressemeddelelse af 28. januar 2000. Næste kontakt var søndag den 30. januar 2000 sent aften, da Statsministeriet gennem Udenrigsministeriets vagthavende søgte at etablere kontakt til udenrigsministeren før statsministerens samtale med premierminister Guterres.

Fra mandag den 31. januar 2000 har der været regelmæssig telefonisk kontakt mellem Statsministeriet og Udenrigsministeriet.

Spørgsmål nr. 5:

Kan ministeren bekræfte de i B.T. fra den 12. februar 2000 fremkomne oplysninger om, at initiativet til at indkalde Det Udenrigspolitiske Nævn til mødet den 10. februar 2000 er taget af udenrigsministeren eller Udenrigsministeriets embedsmænd?

Svar:

Nej. Indkaldelse af Nævnet drøftes sædvanligvis mellem de berørte ministre eller ministerier. En sådan drøftelse fandt også sted i dette tilfælde.

Jeg traf beslutning om, at Nævnet skulle orienteres om faxmaterialet umiddelbart efter, at jeg onsdag den 9. februar 2000 var blevet orienteret om dets eksistens. Efter drøftelse med udenrigsministeren besluttede jeg, at det mest hensigtsmæssigt kunne ske i et nævnsmøde kl. 13.00 den følgende dag.

Spørgsmål nr. 6:

Ministeren bedes oplyse, hvilke funktioner de personer i Statsministeriet har, hvis forkortelser er anført i øverste højre hjørne på fax af 28. januar 2000 fra José de Freitas Ferraz.

Svar:

Der er tale om medarbejdere i Statsministeriets område I, der arbejder med opgaver vedr. det europæiske samarbejde og andre udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål.

Spørgsmål nr. 7:

Ministeren bedes oplyse, hvornår henholdsvis Statsministeriets departementschef og diplomatiske rådgiver blev gjort bekendt med samtlige de dokumenter, der er vedhæftet statsministerens Redegørelse for »svipser« af 10. februar

2000, og af hvem, hvornår og på hvis initiativ disse dokumenter blev arkiveret.

Svar:

Departementsråden modtog faxen mandag morgen den 31. januar. Departementschefen blev gjort bekendt med dokumentet onsdag den 9. februar om formiddagen.

Det er for mig oplyst, at skønnet i den konkrete situation var, at dokumentet kunne lægges til side, da det operative indhold i den portugisiske fax var overhalet af begivenhederne i weekenden. Alene den portugisiske premierministers »Note to the Press« – skønnes relevant.

Spørgsmål nr. 8:

Kan ministeren bekræfte, at den belgiske premierminister, Guy Verhofstadt, deltog i mødet i Davos i weekenden 29.-30. januar 2000, og at statsministeren talte med Verhofstadt?

Svar:

Davos' årlige »World Economic Forum« har gennem årene udviklet sig til en ganske omfattende samling. I Davos-mødet i år deltog omkring 19 præsidenter, 10 statsministre, 20 finansministre og 16 udenrigsministre samt 6 vicepræsidenter og vicestatsministre. Hertil kom 40-50 andre ministre.

Derfor er der rig lejlighed til at »hilse på« og udveksle bemærkninger med ganske mange kolleger fra hele verden. Det er en selvstændig, nyttig mulighed ved Davos-møderne, som jeg selv sagt gerne gør brug af – i Danmarks interesse.

I år afholdtes lørdag aften den 29. januar et middagsarrangement med dertil knyttet reception, hvori adskillige hundrede ministre og internationale erhvervsfolk deltog – i et noget støjfyldt lokale.

Jeg har i den forgangne uge taget kontakt til min kollega i Belgien for at få afklaret den usikkerhed, der har været om, hvorvidt jeg havde set den belgiske premierminister i Davos. Under samtalen fik vi bekræftet hinanden i, at der ikke blev afholdt et møde mellem den belgiske premierminister og mig. Vi havde derimod tilfældigvis lejlighed til ganske kort at hilse på hinanden før middagen om aftenen den 29. januar 2000.

Den bekymrende udvikling i Østrig blev kort berørt. Der var ikke tale om forhandlinger. Der var heller ikke en diskussion eller drøftelse af indhold af en eventuel fælles erklæring eller

sanktioner. Samtalen varede et par minutter. Guy Verhofstadt har herudover den erindring, at han nævnte sit brev til premierminister Guterres. Det har jeg ingen erindring om.

En kortfattet erklæring om vores kontakt i Davos blev også drøftet. Men vi afstod herfra, idet der som nævnt på et enkelt punkt – det belgiske brev – ikke var den samme erindring.

Spørgsmål nr. 9:

Vil ministeren give Det Udenrigspolitiske Nævn lejlighed til at se samtlige originaldokumenter, der er journaliseret i Statsministeriets sag nr. 5410-46?

Svar:

Jeg er som altid rede til at svare på spørgsmål fra Nævnet.

Jeg vil derimod ikke være indstillet på at lade Nævnet gennemgå samtlige akter i sag nr. 5410-46. Det ville jo få karakter af en undersøgelse.

Undersøgelser af den karakter bør gennemføres efter de regler, Folketinget selv har vedtaget, som også sikrer, at undersøgelsen kan ske under retssikkerhedsmæssigt betryggende former.

Jeg ser intet behov for gennemførelse af en undersøgelse i det konkrete tilfælde. Der er intet belæg herfor. Det ville være helt ude af proportioner. Hændelsesforløbet er efter min opfattelse fuldt og helt beskrevet.

Spørgsmål nr. 10:

Var Statsministeriet telefonisk eller på anden måde på forhånd orienteret om, at de dokumenter, der er vedhæftet statsministerens Redegørelse for »svipser« af 10. februar 2000, ville blive fremsendt?

Svar:

Nej. Der blev ikke på forhånd orienteret om, at

de pågældende dokumenter ville blive fremsendt.

Spørgsmål nr. 11:

Ministeren bedes oplyse, hvornår henholdsvis Statsministeriet og statsministeren første gang mundtligt/skriftligt blev orienteret om den senere gennemførte aktion mod Østrig.

Svar:

Statsministeriet blev orienteret mundtligt om aktionen søndag aften, den 30. januar. Mandag den 31. januar om morgenen modtog Statsministeriet beslutningen på skrift fra det portugisiske Statsministerium.

Jeg drøftede mundtligt med premierminister António Guterres aktionen fra de 14 lande søndag aften. Det var første gang, António Guterres havde lejlighed til at drøfte aktionen med mig. Beslutningen på skrift blev herefter fremsendt mandag formiddag.

Det kan i øvrigt oplyses, at man fra portugisisk side den 14. februar 2000 har bekræftet, at det til Danmark fremsendte materiale pr. fax fredag aften den 28. februar 2000 var fremsendt til de andre lande i kredsen på samme tidspunkt.

Man havde ikke i det portugisiske statsministerium modtaget svar fra nogen af de 14, idet man var inde i en ny fase, da Portugals statsminister Antonio Guterres besluttede at tage personlig kontakt til kollegerne i løbet af weekenden den 29. og 30. januar 2000 om en fælles reaktion over for udviklingen i Østrig.

Endelig vedlægges for god ordens skyld et brev af 18. februar 2000 fra premierminister Guterres til mig, som bekræfter ovenstående hændelsesforløb (optrykt som underbilag 1).

Underbilag 1

Brev fra den portugisiske premierminister Guterres til statsminister Poul Nyrup RasmussenLisbon, 18th February 2000

Dear Poul

I would like to confirm that we had a verbal understanding from you on Sunday, late in the evening, on the position of the fourteen member countries. It was the first time I managed to contact you for that purpose.

The decision in written form was transmitted to you on Monday, January 31th, and forwarded to the Austrian authorities at 01.00 pm CET.

Friendly yours

António Guterres

His Excellency
The Prime Minister of the Kingdom
of Denmark
Mr. Poul Nyrup Rasmussen

UOFFICIEL OVERSÆTTELSE

Lissabon d. 18. februar 2000

Kære Poul

Jeg bekræfter hermed, at vi sent søndag aften mundtligt modtog din forståelse for de 14 medlemslandes standpunkt. Det var første gang, at jeg havde mulighed for at kontakte dig med henblik herpå.

Beslutningen blev sendt til dig skriftligt mandag d. 31. januar og fremsendt til de østrigske myndigheder kl. 13.00.

Med venlig hilsen

António Guterres

Spørgsmål nr. 13:

Kan statsministeren bekræfte, at han i forbindelse med Holocaustkonferencen i Stockholm den 26.-27. januar 2000 deltog i samtaler om den politiske situation i Østrig og om eventuelle reaktioner over for Østrig.

Svar:

Som jeg allerede redegjorde for under mødet i Det Udenrigspolitiske Nævn den 1. februar udtrykte adskillige i deres taler på Holocaustkonferencen bekymring over udviklingen i Østrig – enkelte kolleger udtrykte i korte bemærkninger

bekymringer over for mig, som jeg også tidligere har orienteret Nævnet om.

Jeg ankom direkte til konferencen om aftenen den 26. januar 2000 ved ca. 19:30-tiden - umiddelbart efter et kort middagsarrangement blev konferencen genoptaget med en række indlæg fra - i nævnte rækkefølge - premierminister Wim Kok, mig selv, fungerende kansler Viktor Klima, Edgar Bronfman, Eberhart Jäckel og lord Janner af Braunstone.

Min tale vedlægges til orientering. (ej optrykt)

Aftenarrangementet for Holocaust-konferencen sluttede sent ved ca. 22-tiden.

Jeg deltog ikke i eventuelle drøftelser med kolleger om eventuelle konkrete reaktioner eller sanktioner over for Østrig. Hvorvidt drøftelser om konkrete aktioner/sanktioner overhovedet har fundet sted på Holocaust-konferencen, foreligger der ikke for mig oplysninger om.

Spørgsmål nr. 14:

Kan statsministeren bekræfte, at han den 28. januar 2000 om eftermiddagen havde en telefonsamtale med premierminister Guterres om mulige sanktioner over for Østrig og i bekræftende fald oplyse, hvad statsministeren sagde om Danmarks holdning til eventuelle sanktioner.

Svar:

Jeg har allerede orienteret Udenrigspolitisk Nævn om denne telefonsamtale på det Nævnsmøde den 1. februar 2000, som jeg selv tog initiativ til. Jeg har også beskrevet samtalen på Nævnsmøderne den 8. februar 2000 og den 10. februar 2000 - sidstnævnte Nævnsmøde tog jeg som bekendt også selv initiativ til.

Samtalen fandt sted omkring frokosttid umiddelbart før min afrejse til Davos. Vi drøftede ikke noget om sanktioner. Guterres spurgte til min holdning til en markant udtalelse som udtrykker:

- stærk bekymring over udviklingen i Østrig
- understreger, at EU-samarbejdet ikke alene omfatter fælles marked, men også en række fælles værdier
- at alle EU-lande skal respektere disse værdier.

Det fandt jeg ikke anledning til at imødegå. En sådan udtalelse fandt jeg egentlig meget fornøftig.

Spørgsmål nr. 15:

Ministeren bedes redegøre for indholdet af

den samtale, der søndag den 30. januar 2000 blev ført med premierminister Guterres.

Svar:

Spørgsmålet er omhyggeligt refereret på Nævnsmødet den 1. februar 2000 som jeg selv tog initiativ til indkaldelse af. Spørgsmålet er også besvaret på de følgende møder 8. februar 2000 og 10. februar 2000. Sidstnævnte tog jeg som bekendt også selv initiativ til indkaldelse af.

Jeg havde en længere telefonisk drøftelse med Guterres sent søndag aften den 30. januar, da jeg var vendt hjem fra Davos.

Guterres orienterede først om, at flere lande havde opfordret det portugisiske formandskab til en meget klar og stærk fælles reaktion. En enkelt kollega havde været tøvende, men dog indstillet på at tilslutte sig, hvad de øvrige kunne blive enige om.

Guterres redegjorde herefter for elementerne i den reaktion, der var enighed om blandt de øvrige. På mit spørgsmål oplyste han, at adskillige havde ønsket at gå endnu længere end dét, der var lagt op til.

Jeg spurgte også, om Guterres havde overvejet modreaktionen i Østrig. Det havde Guterres, men han fandt den fælles reaktion rigtig og vigtig. Hvis vi blot stiltiende så til, kunne det opfattes som et samtykke til udviklingen i Østrig, hvilket kunne skabe politiske problemer for hele Europa.

Min samlede vurdering var herefter, at det ville tjene sagen bedst at være konsekvent og klar i lyset af de klare holdningstilkendegivelser og værdier, som EU-samarbejdet bygger på. Det ville samtidig tjene Danmarks interesser bedst, at Danmark var med til at bære den fælles reaktion. Danmark burde ikke stå udenfor. Det ville placere os i en helt forkert situation. Det ville kunne fortolkes som et stiltiende samtykke til den politiske udvikling i Østrig. Det ville alvorligt svække Danmarks samlede placering i Europa.

Jeg tilsluttede mig derfor den fælles reaktion, som Guterres mundtligt havde fremlagt for mig.

Guterres ville ringe til Østrigs præsident og til den fungerende kansler dagen efter. Også udenrigsministeren ville blive informeret (d.v.s. Schlüssel). Det var vigtigt, at de blev orienteret om reaktionen først, inden den blev offentliggjort.

Spørgsmål nr. 16:

Har statsministeren kendskab til, at der mellem de 14 stats- og regeringschefer cirka en uge forud for, at beslutningen om aktionen mod Østrig blev offentlig kendt den 31. januar 2000, har cirkuleret et såkaldt Non-paper, og hvad ordlyden i bekræftende fald var?

Svar:

Nej.

Spørgsmål nr. 17:

Vil statsministeren give en oversigt over de samtaler vedrørende situationen i Østrig, som statsministeren i tidsrummet fra Holocaustkonferencen i Stockholm og frem til vedtagelsen af sanktionerne mandag den 31. januar 2000 har ført med ministre fra andre lande?

Svar:

Holocaust-konferencen 26. januar 2000:

Jeg ankom til Holocaustkonferencen i Stockholm umiddelbart inden den middag, som min svenske kollega Göran Persson havde arrangeret for stats- og regeringschefer samt andre den 26. januar.

Jeg har ikke haft »samtaler« om Østrig i Stockholm, men jeg gav ligesom andre udtryk for bekymring over den politiske udvikling i landet. Enkelte kolleger gjorde også bemærkninger bilateralt til mig om deres bekymring for udviklingen i Østrig.

Så vidt jeg husker, sad bl.a. følgende ved mit bord den 26. januar om aftenen: Sveriges vicestatsminister Lena Hjelm Wallén, Islands statsminister Oddsson, Sloveniens præsident Kucan. Før middag - og efter middag - var der selvsagt almindelig uformel konversation.

Blandt de øvrige deltagere i middagen var bl.a. Göran Persson, Gerhard Schröder, Lionel Jospin og Viktor Klima.

Umiddelbart efter middagen genoptoges konferencen med taler - i nævnte rækkefølge: premierminister Wim Kok, mig selv, fungerende kansler Viktor Klima, Edgar Bronfman, Eberhart Jäckel og lord Janner af Braunstone.

Den 27. januar 2000 om morgenen havde jeg en samtale med Israels minister for samfunds-

spørgsmål og diaspora, Michael Melchior om Holocaust-konferencen og andre spørgsmål af betydning for det dansk-israelske forhold. Under denne samtale gav Melchior også udtryk for dyb bekymring over udviklingen i Østrig.

Davos:

Jeg har i besvarelse af tidligere spørgsmål (spm. nr. 8) omtalt min deltagelse i mødet i Davos og min korte ordveksling med den belgiske premierminister. I mødet deltog – som tidligere nævnt – et stort antal præsidenter, statsministre, finansministre, udenrigsministre, vicepræsidenter og vicesstatsministre. Jeg hilste på og udvekslede bemærkninger med ganske mange af deltagerne.

To samtaler med Portugals premierminister:

Mine samtaler med premierminister Guterres har jeg orienteret om, jvf. spm. 11, 14 og 15.

Første gang fredag hen på formiddagen den 28. februar 2000 umiddelbart før min afrejse til Davos. Omhandlende Guterres' officielle udtalelser om den bekymrende udvikling i Østrig.

Anden gang søndag den 30. februar sent aften omhandlende konkrete sanktioner fra de 14 EU-lande.

Udenrigsministerens besvarelse af spørgsmål 12

Spørgsmål nr. 12:

Ministeren bedes oplyse, hvornår Udenrigsministeriet første gang mundtligt/skriftligt blev orienteret om – og involveret i – de 14 stats- og regeringscheferes aktion mod Østrig.

Svar:

Udenrigsministeriet blev første gang orienteret om fælleserklæring fra de 14 stats- og regeringschefer ved en telefonopringning mandag den 31. januar 2000 ca. kl. 10 fra en medarbejder i Statsministeriet.

Udenrigsministeriet modtog herefter kl. 11.40 en fax med fælleserklæringen i en foreløbig udgave.

Den endelige udgave af fælleserklæringen modtog Udenrigsministeriet pr. fax den 31. januar kl. 18.05 med henblik på oversendelse til Det Udenrigspolitiske Nævn.

Lov- og Parlamentssekretariatets notat af 23. februar 2000 om grundlovens og nævnslovens bestemmelser om inddragelse af Folketinget og Det Udenrigspolitiske Nævn i forbindelse med regeringens udenrigspolitiske beslutninger

1. Baggrund

I et brev af 9. februar 2000 til Folketingets Internationale Afdeling har formanden for Det Udenrigspolitiske Nævn, Helle Degn, på opfordring af flere af Nævnets medlemmer anmodet om, »at Folketingets administration udarbejder en redegørelse for grundlovens og nævnslovens bestemmelser om inddragelsen af Folketinget/ Det Udenrigspolitiske Nævn i forbindelse med regeringens udenrigspolitiske beslutninger.

I tilknytning hertil bedes redegjort for, hvorledes disse bestemmelser for eksempel forholder sig til den af regeringen fulgte fremgangsmåde i sagen om de 14 EU-stats- og regeringschefers erklæring af 31. januar 2000 om den fælles aktion i tilfælde af dannelse af en østrigsk regering med deltagelse af partiet FPÖ.«

2. De relevante bestemmelser i grundloven og nævnsløven

Den relevante bestemmelse i grundloven er § 19, der lyder således:

»§ 19. Kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. Uden Folketingets samtykke kan han dog ikke foretage nogen handling, der forøger eller indskrænker rigets område, eller indgå nogen forpligtelse, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, eller som i øvrigt er af større betydning. Ej heller kan kongen uden Folketingets samtykke opsigte nogen mellemfolkelig overenskomst, som er indgået med Folketingets samtykke.

Stk. 2. Bortset fra forsvar mod væbnet angreb på riget eller danske styrker kan kongen ikke uden Folketingets samtykke anvende militære magtmidler mod nogen fremmed stat. Foranstaltninger, som kongen måtte træffe i medfør af denne bestemmelse, skal straks forelægges Folketinget. Er Folketinget ikke samlet, skal det uophørligt indkaldes til møde.

Stk. 3. Folketinget vælger af sin midte et udenrigspolitisk nævn, med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af

større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn fastsættes ved lov.«

De nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn er fastsat i lov nr. 54 af 5. marts 1954 om Det Udenrigspolitiske Nævn. Den bestemmelse, der er relevant i denne sammenhæng er § 2, hvori det hedder:

»§ 2. Forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde rådfører regeringen sig med Nævnet, der i øvrigt har til opgave med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.«

3. Regeringens pligt til at indhente Folketingets samtykke i visse tilfælde

Som det fremgår af grundlovens § 19, stk. 1, er udgangspunktet, at kongen (dvs. regeringen) »handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender.« I forbindelse med foretagelsen af følgende handlinger er denne kompetence dog undergivet den begrænsning, at Folketingets samtykke skal indhentes (forud for handlingen), jf. § 19, stk. 1 og 2:

- 1) Handlinger, der indskrænker eller forøger rigets område.
- 2) Indgåelse af forpligtelser, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig.
- 3) Indgåelse af forpligtelser, som i øvrigt er af større betydning.
- 4) Opsigelse af mellemfolkelige overenskomster, som er indgået med Folketingets samtykke.
- 5) Anvendelse af militære magtmidler mod nogen fremmed stat, bortset fra forsvar mod væbnet angreb på riget eller danske styrker. I sidstnævnte fald skal de trufne foranstaltninger straks forelægges Folketinget.

Forståelsen af grundlovens § 19, stk. 1 og 2, er beskrevet indgående i den statsretlige litteratur. Der kan således henvises til »Danmarks Riges grundlov med kommentarer«, redigeret af

Henrik Zahle, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (1999) med den deri optagne litteraturliste.

For så vidt angår de handlinger, der er omtalt under nr. 2 og 3, er der i litteraturen almindelig enighed om, at der med »forpligtelser« tænkes på (indgåelse af) traktater, hvorved forstås enhver mundtlig eller skriftlig folkeretlig overenskomst. Regeringen har utvivlsomt kompetencen til at indgå traktater, men i visse tilfælde skal der ske en indhentelse af Folketingets samtykke til ratifikation, dvs. samtykke til, at regeringen erklærer, at Danmark betragter sig som bundet af en undertegnet traktat m.v. Specielt med hensyn til de handlinger, der er omtalt under nr. 2, kan det oplyses, at der navnlig tænkes på indgåelse af traktater, hvis opfyldelse kræver, at der gennemføres ny eller ændret lovgivning. Ifølge sagens natur kan det være vanskeligt at sige noget helt præcist om, hvilke forpligtelser der tænkes på, når der tales om »forpligtelser, som i øvrigt er af større betydning«, jf. nr. 3.

Praksis kunne tyde på, at det såkaldte ratifikationssamtykke også indhentes i en del tilfælde, hvor der ikke foreligger noget behov for efterfølgende lovinitiativ. Imidlertid oplyser de ledsagende bemærkninger ofte ikke noget om baggrunden for, at Folketingets ratifikationssamtykke søges indhentet, så det er vanskeligt at bedømme, om baggrunden for indhentelsen er, at der er tale om en forpligtelse, »som i øvrigt er af større betydning«, eller dette sker af andre grunde, f.eks. fordi det forekommer politisk ønskeligt at sikre sig Folketingets opbakning.

Om indhentelse af Folketingets samtykke til indgåelse af traktater og opfølgningen heraf kan i øvrigt henvises til afsnittet herom (2.a) i betænkning og indstilling over ændring af forretningsordenen for Folketinget. (Forbedret lov-kvalitet og revision af spørgetimen), der blev afgivet af Udvalget for Forretningsordenen den 7. maj 1999.

Som det vil fremgå af det ovenstående, spiller det en betydelig rolle for anvendelsen af grundlovens § 19, om regeringens beslutning indebærer, at Danmark har indgået en forpligtelse i forhold til et andet land eller ej. Kun hvis der er tale om en folkeretlig forpligtelse, vil grundlovens § 19, stk. 1, i almindelighed få betydning, jf. dog ovenfor under nr. 1 og 5. Det er imidlertid Lov- og Parlamentssekretariatets

opfattelse, at den konkrete beslutning falder uden for området for grundlovens § 19, stk. 1, idet der ikke synes at være tale om, at Danmark har indgået en folkeretlig forpligtelse, men at den danske regering har truffet en i princippet ensidig beslutning vendt mod Østrig i forståelse med 13 øvrige EU-stats- og regeringschefer. Heller ikke efter § 19, stk. 2, vil der i det foreliggende tilfælde skulle indhentes samtykke.

4. Forholdet mellem regeringen og Det Udenrigspolitiske Nævn

Af grundlovens § 19, stk. 3, fremgår, at

- 1) regeringen rådfører sig med Det Udenrigspolitiske Nævn forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde.
- Herudover fremgår af nævnslovens § 2, at Det Udenrigspolitiske Nævn har til opgave
- 2) med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og
- 3) at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.

Også grundlovens § 19, stk. 3, er behandlet i den statsretlige litteratur, som er omtalt ovenfor. Særligt skal nævnes Christopher Bo Bramsens artikel i Juristen 1981, side 69ff om Folketingets kontrol med regeringens udenrigspolitik. Herudover kan henvises til den redegørelse med tilhørende bilag om folketingsorganernes arbejde med de udenrigspolitiske og internationale spørgsmål, som en i maj 1995 nedsat arbejdsgruppe af medlemmer af Folketinget afgav til Folketingets Præsidium.

Baggrunden for oprettelsen af et udenrigspolitisk nævn var erfaringerne fra 1. Verdenskrig, hvor der viste sig at være behov for tilstedeværelsen af et forum, hvor regeringen inden for fortrolige rammer og ofte på et tidligere tidspunkt, end det undertiden ellers kunne lade sig gøre, kunne drøfte udenrigs- og sikkerhedspolitiske forhold. Regeringen havde - og har stadig - kompetencen til at handle udadtil, men ikke mindst efter indførelsen af parlamentarismen ville det ofte være hensigtsmæssigt for en regering at have mulighed for på et tidligt tidspunkt at danne sig et indtryk af den parlamentariske baggrund for sine handlinger. I nævnsloven fra 1923 hedder det i § 2:

»§ 2. Nævnet har til opgave med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold. Sådanne sager bør

af regeringen så vidt muligt forelægges Nævnet, når de er af større betydning og ikke allerede har været forelagt Rigsdagen.«

Det Udenrigspolitiske Nævn blev grundlovsfæstet i 1953. I bemærkningerne til den foran citerede § 19, stk. 3, i forfatningskommissionens betænkning hedder det:

»Denne bestemmelse grundlovsfæster Det Udenrigspolitiske Nævn og tilsigter samtidig en styrkelse af Rigsdagens indflydelse ved at pålægge regeringen at rådføre sig med et af Rigsdagen af dens midte valgt udenrigspolitisk nævn om enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Efter loven af 13. april 1923 om det Udenrigspolitiske Nævn beror det i meget vidt omfang på regeringens skøn, hvilke spørgsmål der skal forelægges Det Udenrigspolitiske Nævn. Det vil derfor være rigtigt at ændre 1923-loven i overensstemmelse med dette stykke.« Rigsdagstidende 1953-54, Folketinget, tillæg A sp. 3545.

Forfatningskommissionens betænkning indeholder endvidere et notat fra professor Max Sørensen, der formulerede udkast til bestemmelsen, og hvori bl.a. er anført:

»Det Udenrigspolitiske Nævn er i sin tid netop oprettet for at gøre det muligt for regeringen under fortrolige former at rådføre sig med Rigsdagens partier om vigtige udenrigspolitiske spørgsmål. Der kunne være spørgsmål om at optage en bestemmelse i grundloven, sigtende til at forpligte regeringen til at benytte denne fremgangsmåde, der ikke hidtil har været fastlagt i bindende regler. Selv en sådan bestemmelse måtte dog være ret vag, da det formentlig er ugørligt at udforme et aldeles præcist, kortfattet kriterium for, hvilke sager der bør forhandles i nævnet, og på hvilket tidspunkt.« Rigsdagstidende 1953-54, Folketinget, tillæg A sp. 3730.

Den centrale bestemmelse er naturligvis regeringens rådføringspligt. De under nr. 2 og 3 nævnte opgaver har først og fremmest til formål at sikre, at nævnsmedlemmerne er tilstrækkeligt orienteret om aktuelle udenrigspolitiske spørgsmål til at kunne tage stilling til de sager af større udenrigspolitisk rækkevidde, som regeringen forelægger Det Udenrigspolitiske Nævn.

Med hensyn til rådføringspligten kan der rejses to spørgsmål:

a. Hvilke sager (beslutninger) må karakteriseres som værende af større udenrigspolitisk betydning, og

b. på hvilket tidspunkt bør sådanne sager forelægges.

a. Hvilke beslutninger er af større udenrigspolitisk rækkevidde?

Det vil være nærliggende at tage udgangspunkt i den antagelse, at alle sager, hvortil Folketingets samtykke kræves efter grundlovens § 19, stk. 1 og 2, også må være omfattet af dette begreb. Med hensyn til stk. 2 må dette formentlig gælde ubetinget, og det samme gælder handlinger, der indskrænker eller forøger rigets område, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 1.

For så vidt angår indhentelse af samtykke til ratifikation af traktater, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 2, bemærkes, at indhentelsen typisk sker i forbindelse med gennemførelsen af den nødvendige lovgivning. Der bliver derfor ikke tale om at involvere Det Udenrigspolitiske Nævn i disse tilfælde. Noget andet er, at regeringen bør lade sig rådføre af Nævnet forud for undertegnelsen af en sådan traktat, hvis denne er af »større udenrigspolitisk rækkevidde«.

Med hensyn til forpligtelser, som i øvrigt er af større betydning, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 3, vil der antagelig ofte være tale om handlinger af større udenrigspolitisk rækkevidde, men der vil uden tvivl foreligge tilfælde, hvor Folketingets ratifikationssamtykke har været indhentet, uden at sagen på et tidligere tidspunkt har været forelagt for Det Udenrigspolitiske Nævn. Sådanne tilfælde kan enten forklares med, at ratifikationssamtykket har været anset for politisk ønskeligt, selv om det ikke var påkrævet i henhold til grundloven, eller at forpligtelsen nok var af »større betydning«, men ikke af »større udenrigspolitisk rækkevidde.«

Nok så vigtigt er det imidlertid, at begrebet »beslutning« i grundlovens § 19, stk. 3, rækker videre end begrebet »forpligtelse« i grundlovens § 19, stk. 1. Det er imidlertid næppe muligt at opstille en skarp juridisk afgrænsning af området. Som »klassiske« områder kan nævnes spørgsmål om anerkendelse af fremmede stater og Danmarks stemmeafgivning i FN, hvor den danske stemmeafgivning er medvirkende til at påvirke udviklingen i den aktuelle politiske situation. Praksis spiller utvivlsomt en meget stor rolle ved afgørelsen af, hvilke beslutninger der bør forelægges Nævnet. Den daværende udenrigsminister H.C. Hansen udtalte under 1. behandling af 1954-nævnsloven bl.a.:

Bilag til beretn. vedr. beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde

»... regeringen bør og skal, efter de noget uklare kriterier, som findes, give Nævnet de oplysninger, som regeringen mener at kunne give. Nævnet kan til gengæld af regeringen forlange oplysninger, som Nævnet måtte ønske, og i øvrigt må det blive den kommende tids praksis i Det Udenrigspolitiske Nævn, der afstikker de egentlige rammer for omfanget af den virksomhed, som dér skal udføres ... Jeg går ud fra at vi her må ende i det hovedsynspunkt, at den kommende tids praksis må vise, hvordan vi skal opfylde de bestemmelser, som findes i det foreliggende lovforslag.« Folketingstidende 1953-54, forhandlingerne sp. 2176.

Hertil kommer - og det gælder navnlig beslutninger, der falder uden for den faste praksis - en politisk vurdering i det enkelte tilfælde. Henrik Zahle skriver således i sin »Dansk forfatningsret - Regering, forvaltning og dom«, 2. udgave, Christian Ejlers Forlag (1996), side 294:

»Rådføringen sker på grundlag af regeringens initiativ, og det er derfor op til regeringen i første omgang at bedømme, om en beslutning er af »større udenrigspolitiske rækkevidde«. Bedømmelsen af dette spørgsmål peger ikke blot på en rent udenrigspolitisk vurdering af det pågældende problem, men må tillige inddrage såvel den betydning, som Danmarks holdning i det pågældende spørgsmål kan have, som den politiske interesse i Danmark for det pågældende emne.«

I den nyere statsretlige litteratur er i øvrigt herom anført:

Max Sørensen, Statsforfatningsret. 1973, side 285: »... regeringen er forpligtet til at underrette Nævnet om vigtige udenrigspolitiske begivenheder og dispositioner. Ved den nærmere afgrænsning af denne pligt må der imidlertid indrømmes regeringen et vist skøn.«

Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 1980, side 394: »At Nævnets funktion kun er rådgivende, at regeringen selv skønner over om en beslutning er af større rækkevidde, og at regeringen ikke er pligtig at besvare spørgsmål fra Nævnets side vedrørende andre anliggender end beslutninger af større rækkevidde, er alt sammen ingen ulemper og hæmmer ikke Nævnets funktion. Denne er et led i Folketingets parlamentariske kontrol af regeringen, og Nævnets magt ligger i den politiske opinion det repræsenterer. Anden sanktion behøves ikke.«

Peter Germer, Statsforfatningsret, 1995, side 189: »Hvad det vil sige, at beslutninger er »af større udenrigspolitisk rækkevidde«, må i tvivlstilfælde bero på regeringens og Folketingets skøn.«

Det ligger uden for Lov- og Parlamentssekretariatets muligheder at foretage en udtømmende gennemgang af praksis, også fordi der ikke foreligger noget offentligt tilgængeligt materiale, der belyser, i hvilke tilfælde skiftende regeringer har valgt ikke at inddrage Det Udenrigspolitiske Nævn. I den forbindelse bør det understreges, at en regeringspraksis med hensyn til undladelse af at forelægge bestemte typer sager for Nævnet ikke skaber præciserende retssædvane, medmindre den også er kendt og accepteret af Folketinget. Det er dog bemærkelsesværdigt, at der kun sjældent i konkrete tilfælde har været rettet kritik af en regering i anledning af, at den skulle have forsømt at rådføre sig med Nævnet. Årsagen hertil kan bl.a. være, at skiftende regeringer formentlig har lagt den linje, at man som udgangspunkt hellere måtte søge indhentet Nævnets rådgivning en gang for meget end en gang for lidt for at undgå ubehagelige diskussioner om, hvorvidt regeringen i de enkelte tilfælde havde levet op til grundloven. Under alle omstændigheder ville regeringen ikke være bundet til at følge rådgivningen. Hertil kommer, at det ofte ikke vil være helt klart, om regeringen i forbindelse med en orientering af Nævnet ønsker et råd, jf. nr. 1 ovenfor, eller om regeringen blot ønsker at leve op til sin almindelige orienteringspligt over for Nævnet, jf. nr. 2 og 3 ovenfor.

Et eksempel, hvor der har været rejst kritik, er dog sagen fra 1980 om den daværende energiministers rolle ved indgåelsen af en kontrakt med Saudi-Arabien om levering af olie. Kontrakten indeholdt bl.a. en klausul om, at køber eller købers regering ikke måtte handle på en sådan måde, at det kunne bringe Saudi-Arabien i miskredit i den internationale olie verden eller på anden måde overhovedet. Under en efterfølgende forespørgselsdebat pegede flere af medlemmerne af Folketinget på det uheldige i, at sagen ikke havde været drøftet i Nævnet. Kontrakten blev herefter fremlagt på et efterfølgende nævnsmøde. Efter mødet udtalte den daværende statsminister, at den omtalte miskrediteringsklausul var af kommerciel karakter, mens den daværende formand for Nævnet, Hen-

ning Christophersen (V), fastholdt, at kontrakten burde have været forelagt Nævnet inden indgåelsen.

Spørgsmålet blev også drøftet i 1983 i forbindelse med afstemninger i FN's generalforsamlings 1. komité om et par resolutionsstekster på nedrustningsområdet. Den daværende regering fandt her, at der i disse spørgsmål - hvor der bestod uenighed mellem regeringen og dele af oppositionen om stemmeafgivningen - ikke var tale om en beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde i grundlovens forstand, hvorfor Nævnet ikke blev indkaldt på initiativ af regeringen før afsendelsen af regeringens instruks til FN-delegationen. Nævnet blev først på et sent tidspunkt, jf. nedenfor under b, indkaldt efter anmodning fra oppositionen. Regeringens handlemåde fik ikke juridiske konsekvenser for regeringen, men et flertal udtalte i forbindelse med en efterfølgende forespørgselsdebat i en motiveret dagsorden, at Folketinget beklagede, »at Danmark undlod at stemme, da resolutionsforslagene L 3 og L 43 var til afstemning i FN's generalforsamlings 1. komité, selv om et erklæret flertal blandt politikerne i FN-delegationen og i Det Udenrigspolitiske Nævn tilrådede regeringen at stemme for de to resolutioner, ...«.

b. På hvilket tidspunkt bør beslutninger af større udenrigspolitisk rækkevidde forelægges Det Udenrigspolitiske Nævn

Afgørelsen heraf efterlader ikke i princippet nogen tvivl. Det fremgår klart af såvel grundloven som nævnsloven, at forelæggelsen skal ske forud for, at beslutningen i givet fald tages. Skal rådgivningen have nogen mening, skal den som udgangspunkt finde sted på et tidspunkt, hvor regeringen endnu ikke har meddelt sin beslutning til andre stater eller i øvrigt har realiseret beslutningen, bl.a. fordi en ændring af regeringens standpunkt på et tidspunkt, der ligger efter dette, i almindelighed vil være forbundet med et betydeligt prestigetab. Det antages dog, at det ikke udelukker regeringen fra internt at træffe sin beslutning, som naturligt nok bliver meddelt Nævnet i forbindelse med orienteringen. Det afgørende er, at beslutningen i givet fald kan tages om.

Spørgsmålet om, hvorvidt Nævnet er blevet rettidigt inddraget i regeringens beslutningsproces, har været drøftet tidligere. Det gælder således i 1979, hvor den daværende regering ønskede at udsætte en forestående NATO-

beslutning om produktion af taktiske atomvåben (Theater Nuclear Forces = TNF) i 6 måneder. Efter at der havde fundet en forespørgselsdebat sted i Folketinget, informerede regeringen en række andre NATO-landes regeringer om det danske standpunkt. Først herefter blev sagen drøftet på møder i Nævnet, men dog på et tidspunkt, der lå forud for det NATO-møde, hvor beslutningen i givet fald skulle træffes. Det blev imidlertid af Ninn-Hansen (KF) kritiseret, at Nævnet var blevet indkaldt så sent i processen. Nævnet burde have været indkaldt, forud for at regeringen havde truffet sin beslutning, og det må nok erkendes, at Nævnets indflydelse på regeringens udenrigspolitik i en situation, hvor andre lande er blevet forhåndsorienteret om den danske regerings holdning, kan blive illusorisk - og i strid med den tidlige, fortrolige dialog mellem regering og Nævnet, som ligger til grund for Nævnets oprettelse, jf. også Christopher Bo Bramsen i den anførte artikel.

Et særligt - praktisk betonet - problem kan foreligge, når behovet for at træffe en beslutning er så påtrængende, at det af tidsmæssige grunde ikke er muligt at indkalde Det Udenrigspolitiske Nævn, inden beslutningen skal træffes. I den forbindelse henledes opmærksomheden på grundlovens § 19, stk. 2, hvorefter regeringen i tilfælde af væbnet angreb på riget eller danske styrker kan anvende militær magt mod en fremmed stat uden forinden at indhente Folketingets samtykke. Efterfølgende skal de foranstaltninger, regeringen måtte have truffet, uophørligt forelægges Folketinget.

Der findes ikke en tilsvarende modifikation i § 19, stk. 3. Spørgsmålet blev taget op under 2. behandling af forslaget til lov om Det Udenrigspolitiske Nævn af ordføreren for udvalget, Alsing Andersen (S), der bl.a. udtalte:

»... På linje med udtalelser, der blev fremsat ved første behandling, er udvalget imidlertid enigt om, at regeringen under fuldt parlamentarisk ansvar ikke kan være afskåret fra at træffe nødvendige beslutninger, når der foreligger en afgørende faktisk hindring for en rettidig drøftelse af sagen i Nævnet.« Folketingstidende 1953-54, forhandlingerne sp. 3497.

Problemet ses ikke at være behandlet i den statsretlige litteratur, og der foreligger ikke for Lov- og Parlamentssekretariatet oplysninger, der belyser, i hvilket omfang man måtte have undladt at indkalde Det Udenrigspolitiske

Nævn i situationer, hvor det ikke var praktisk muligt at nå det, inden det var nødvendigt at træffe en beslutning. Det er dog indtrykket, at regeringen i lignende situationer i videst muligt omfang har søgt at orientere de politiske partiers ledere telefonisk, men omfanget heraf foreligger ikke offentligt kendt. Afgørende må det være, om det politisk bliver accepteret, at der forelå en sådan situation, at det ikke var muligt for regeringen af få indkaldt Nævnet i tide. Når problemet tilsyneladende ikke har været rejst tidligere, kunne det tyde på, at den politiske accept heraf har foreligget.

Det kan dog nævnes, at en række oppositionspartier i den sag fra 1983, der er omtalt ovenfor under a, udtalte kritik af, at Nævnet var blevet indkaldt så sent, at deres holdning ikke kunne nå at blive afspejlet i regeringens instrukser til den danske delegation ved FN i forbindelse med afstemningerne om nogle resolutioner i generalforsamlingens 1. komité. Rent faktisk nåede man på grund af forsinkelser i New York dog ikke at foretage afstemningerne inden nævnsmødets afslutning, og den daværende statsminister udtalte efter nævnsmødet, at regeringen havde accepteret folketingsflertallet, og at dette ville afspejle sig i FN¹⁾: »I Nævnet har vi hentet råd hos partierne, men afstemningen sker på regeringens ansvar.« Det bemærkes dog, at årsagen til den sene indkaldelse af Nævnet i hvert fald i første række skyldtes, at regeringen som ovenfor nævnt ikke mente, at der var behov for at indkalde Nævnet, men at dette blev indkaldt efter ønske fra dele af oppositionen.

5. Den fremgangsmåde, regeringen har fulgt i sagen om de 14 EU-stats- og regeringschefer erklæring af 31. januar 2000 om den fælles aktion i tilfælde af dannelse af en østrigsk regering med deltagelse af partiet FPÖ set i lyset af ovennævnte

Som sagen foreligger oplyst for Lov- og Parlamentssekretariatet, synes der at være enighed mellem regeringen og alle partier i Nævnet om, at sagen var af en sådan karakter, at der forelå en »beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde«. Statsministeren udtalte således under spørgstiden i Folketinget den 9. februar 2000 i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål S 1398:

»Jeg kan bekræfte over for hr. Lars Løkke Rasmussen, at det er en udenrigspolitisk handling, som er dækket af grundlovens § 19, stk. 3. Vi har haft lejlighed til i Det Udenrigspolitiske Nævn at drøfte det, og jeg kan berolige hr. Lars Løkke Rasmussen med, at der i Det Udenrigspolitiske Nævn er en forståelse for, at statsministeren ikke kunne handle anderledes. Det har jeg naturligvis noteret mig. Det er der klart flertal for. Og jeg tror egentlig godt, hr. Lars Løkke Rasmussen er klar over, at det også dækker hr. Lars Løkke Rasmussens eget parti.« Folketings-tidende 1999-2000, forhandlingerne side 4077. En nærmere bedømmelse af regeringens handle-måde, for så vidt angår tidspunktet for forelæg-gelsen for Nævnet, forudsætter imidlertid en nøjere undersøgelse af det samlede hændelsesfor-løb, herunder af, hvornår regeringen vidste, at der kunne blive tale om at træffe en beslutning, og om der rent faktisk var mulighed for at indkalde Nævnet før sidste frist for meddelelse af den danske stillingtagen. Det bemærkes, at det tidligere har vist sig muligt at indkalde Nævnet med meget kort varsel.

¹⁾ Der tænkes formentlig på plenarforsamlingen, idet Danmark som omtalt ovenfor under a rent faktisk undlod at stemme i 1. komité.

Statsministerens Redegørelse for »svipser« af 10. februar 2000

København, den 10. februar 2000

Gårs dato, den 9. februar 2000, blev for mig forelagt et materiale vedr. Østrig, som jeg har fundet det rigtigst at orientere Udenrigspolitisk Nævn om:

Statsministeriet modtog fredag den 28. januar 2000 kl. 17.53 (portugisisk tid) efter kontortid en henvendelse pr. telefax med bilag fra den portugisiske statsminister.

Henvendelsen indeholder en forespørgsel om vores eventuelle reaktion på en henvendelse til den portugisiske statsminister fra Belgiens statsminister. Bilagene er den portugisiske statsminister Antonio Guterres' offentlige tilkendegivelse af samme dag om situationen i Østrig (fremsendt til Udenrigspolitisk Nævn den 9. februar 2000) samt kopi af et brev af 27. januar 2000 til statsminister Guterres fra den belgiske statsminister.

Dette pr. fax indsendte materiale er journaliseret i Statsministeriet mandag den 31. januar 2000 og derefter fordelt i ministeriet samme dag.

Jeg blev, bortset fra statsminister Guterres' offentlige tilkendegivelse, først orienteret om det samlede indhold af faxmaterialet i går, onsdag den 9. februar 2000.

Kopi af det samlede materiale med bilag vedlægges. (Optrykt som underbilag 1-3)

For god ordens skyld skal det fremhæves, at havde dette materiale været mig bekendt tidligere, vilde Nævnet naturligvis være blevet orienteret herom ved nævnsmødet den 1. februar og 8. februar 2000.

Hændelsesforløbet er beklageligt. Der er taget initiativ til, at denne fejl ikke gentages.

Det fremsendte materiale ændrer ikke på regeringens beslutning vedr. Østrig.

Poul Nyrup Rasmussen

Underbilag 1

Fax fra den portugisiske premierministers diplomatiske rådgiver José de Freitas Ferraz

MR PER POULSEN-HANSEN
DIPLOMATIC ADVISER TO THE
PRIME MINISTER

DATE: 28/01/00
PAGES 1+3
TEL.: (351 21) 3923594 – 96
FAX: (351 21) 396 13 20

e-mail: ferraz@pm.gov.pt.

MESSAGE:

Subject: Austria

I hereby enclose to you both a letter from Prime Minister Guy Verhofstadt and Foreign Minister Louis Michel and a press statement issued this morning by Prime Minister António Guterres.

We would appreciate to have your reaction regarding the initiative forwarded to the Presidency by the Prime Minister of Belgium.

Best regards
José de Freitas Ferraz

UOFFICIEL OVERSÆTTELSE

Hr. Per Poulsen-Hansen
Diplomatisk rådgiver for
statsministeren

DATO: 28/01/00
SIDER 1+3
TLF.: (351 21) 3923594 – 96
FAX: (351 21) 396 13 20

Vedr.: Østrig

Jeg vedlægger hermed både et brev fra statsminister Guy Verhofstadt og udenrigsminister Louis Michel og en pressemeddelelse, der blev udsendt her til morgen af statsminister António Guterres.

Vi ville sætte stor pris på en reaktion fra Dem angående initiativet, der er fremsendt til formandskabet af Belgiens statsminister.

Med venlig hilsen

(José de Freitas Ferraz)

Brev fra den belgiske statsminister og fra den belgiske udenrigsminister

LE PREMIER MINISTRE
RUE DE LA LOI, 16
1000 BRUXELLES

Bruxelles, le 27 janvier 2000
Monsieur le Premier Ministre
Monsieur le Président

Lors des débats en séance plénière aujourd'hui à la Chambre des Représentants et au Sénat, nous avons constaté une vive inquiétude concernant l'évolution de la situation politique en Autriche. C'est la raison pour laquelle nous nous adressons à vous, en votre qualité de Président du Conseil européen, pour vous faire part de la préoccupation de notre pays.

L'Union européenne est fondée sur les valeurs de liberté, de démocratie et de respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales, ainsi que du refus de l'exclusion. Il serait inconcevable qu'accède aux responsabilités gouvernementales dans un des pays de l'Union Européenne, un parti qui nie ces principes fondateurs. C'est pourquoi la perspective d'une entrée possible dans le Gouvernement autrichien du parti de Monsieur Jörg Haider suscite en Belgique, comme dans d'autres Etats membres, une vive émotion.

Pour ces raisons, nous vous demandons de bien vouloir oeuvrer pour qu'une réaction commune avec nos partenaires de l'Union européenne puisse rapidement se concrétiser par rapport à cette question. Il ne s'agit pas de s'immiscer dans la vie politique autrichienne, mais de faire valoir que ce qui est un motif de préoccupation grave pour l'Autriche, l'est aussi pour l'Union européenne.

Veuillez croire, Monsieur le Premier Ministre, Monsieur le Président, à l'assurance de notre plus haute considération.

Louis MICHEL
Vice Premier Ministre et
Ministre des Affaires étrangères

Guy VERHOFSTADT
Premier Ministre du Royaume de Belgique

Son Excellence M. Antonio GUTERRES
Premier Ministre du Portugal
Président du Conseil Européen

UOFFICIEL OVERSÆTTELSE

Premierministeren
Rue de la Loi, 16
1000 Bruxelles

Bruxelles, den 27. januar 2000

Kære premierminister, kære formand,

Under plenardebatterne i Repræsentantkammeret og Senatet i dag har vi konstateret en stærk bekymring over udviklingen i den politiske situation i Østrig. Det er grunden til, at vi henvender os til Dem i Deres egenskab af formand for Det Europæiske Råd for at delagtiggøre Dem i vort lands bekymring.

Den Europæiske Union er baseret på værdierne frihed, demokrati og respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder såvel som på afvisningen af udstødelse. Det ville være ubegribeligt, om et parti, som fornægter disse grundlæggende principper, skulle få regeringsansvar i et af landene i Den Europæiske Union. Det er grunden til, at perspektivet om en mulig indtræden i den østrigske regering af Jörg Haiders parti udløser stærke følelser i Belgien såvel som i andre medlemslande.

Af disse grunde anmoder vi Dem om at arbejde for, at der hurtigt kan konkretiseres en fælles reaktion med vore partnere i Den Europæiske Union i forhold til dette spørgsmål. Det drejer sig ikke om at blande sig i det østrigske politiske liv, men om at gøre gældende, at det, der er en grund til alvorlig bekymring for Østrig, også er det for Den Europæiske Union.

(høflighedsformular)

Louis MICHEL
Vicepremierminister og
udenrigsminister

Guy VERHOFSTADT
Kongeriget Belgiens
premierminister

Hans Excellence hr. Antonio Guterres
Portugals premierminister
Formand for Det Europæiske Råd

Pressemeddelelse fra den portugisiske premierminister**NOTE TO THE PRESS**

I want to express my deep concern regarding the possible political evolution in Austria. The European Union is not only a single market or a single currency. It is also a Union based on a set of values and rules and on a common civilisation. All EU member states' Governments should clearly share those values and rules, and that common civilisation.

Lisbon, 28th January 2000

António Guterres
Prime Minister

UOFFICIEL OVERSÆTTELSE

PRESENOTAT

Jeg vil gerne udtrykke dyb bekymring for den mulige politiske udvikling i Østrig. Den Europæiske Union er ikke blot et enkelt marked eller en enkelt valuta. Det er samtidig en union, som er baseret på såvel en række værdier og regler som på en fælles civilisation. Alle EU-medlemslandenes regeringer bør klart være fælles om disse værdier og regler og denne fælles civilisation.

Lissabon d. 28. januar 2000

António Guterres
Statsminister

Bilag 5

Statsministerens besvarelse af spørgsmål S 1398 i Folketingets spørgetid den 9. februar 2000 stillet af Eva Kjer Hansen (V)**Eva Kjer Hansen (V):**

»Vil statsministeren beskrive effekten hos den østrigske befolkning af udtalelsen fra de europæiske regeringsledere om bilaterale sanktioner mod Østrig?«

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg har desværre ikke grundlag for at gå ind i en nøjere psykologisk vurdering af den østrigske befolknings reaktion. Jeg har indtryk af, efter hvad man nu kan se i tv og læse i avisreferaterne, at den østrigske befolkning har reageret meget forskelligt. Der har været demonstrationer på gaderne. Der har også været mennesker i Østrig, som har givet udtryk for at være kedede af de 14 landes reaktion plus reaktionen fra Norge, USA, Israel, og dermed vel også FN's generalsekretærs holdninger. Så jeg må sige til fru Eva Kjer Hansen: Jeg tror som sagt ikke, vi kommer det nærmere.

Jeg er sikker på, at østrigerne naturligvis ligesom mange andre befolkninger har deres forskellige reaktionsmønstre, og det gælder også i den her situation.

Eva Kjer Hansen (V):

Jamen er statsministeren ikke bange for, at det her i virkeligheden måske styrker Jörg Haider og hans parti, for østrigerne må da opfatte det, som om andre lande vil gøre sig til overdommere over den demokratiske stillingtagen, som østrigerne selv har taget i forbindelse med deres valg?

Tror statsministeren ikke, at det for østrigerne f.eks. også er underligt, at man skal opleve de her sanktioner, uden at man sådan kan få en nøje, konkret beskrivelse af anledningen til det, samtidig med at østrigerne f.eks. er i den situation, at det er Østrig, der nu har formandskabet i OSCE?

Jeg vil i den forbindelse gerne gentage spørgsmålet om, hvordan statsministeren ser på det problem, og om statsministeren finder det acceptabelt med de udmeldinger, statsministeren er kommet med.

Altså jeg finder det dybt beklageligt, at statsministeren ikke valgte at svare på spørgsmålet allerede i den tidligere omgang, men jeg vil så gerne benytte anledningen til nu at bede om en klar melding fra statsministeren om, hvordan statsministeren ser på den situation, at Østrig varretager formandskabet i OSCE, og hvordan det er foreneligt med de sanktioner, der nu er indledt fra en række landes side.

Lars Løkke Rasmussen (V):

Ja, nu kunne jeg forstå på hr. Claus Larsen-Jensen, at en diskussion om grundloven, herunder grundlovens § 19, stk. 3, bare var en formalistisk juridisk diskussion. Det kan jo synes at være lidt tankevækkende, al den stund debatten her handler om demokrati og menneskerettigheder.

Jeg fik ikke svar på mit spørgsmål, og derfor spørger jeg så igen: Er det statsministerens opfattelse, at den beslutning, regeringen har truffet og først efterfølgende har orienteret Folketingets partier om i Det Udenrigspolitiske Nævn om at indføre bilaterale sanktioner i forhold til Østrig, er en beslutning af en sådan rækkevidde, at den falder ind under grundlovens § 19, stk. 3?

Frank Dahlgaard (UP):

Statsministerens regering og parti afskaffede revselsesretten for 2 år siden i forholdet mellem forældre og børn. Man skal ikke bruge fysisk afstraffelse.

Men her på det internationale plan er det altså ikke nok med verbale signaler for regeringen. Her skal der gås til politisk og diplomatisk afstraffelse - altså en revselsesret, som regeringen påtager sig i forhold til et andet land. Er det rimeligt? Er der nogen sammenhæng i den holdning, der ligger bag ved det?

Jens Hald Madsen (V):

Jeg vil gerne indlede med at sige, at jeg synes, det er udmærket, at man blev orienteret i Det Udenrigspolitiske Nævn. Det er bare ærgerligt, at man blev orienteret for sent.

Men de her spørgsmål, vil jeg sige til statsmi-

nisteren, er jo udtryk for, at vi ønsker en dialog, en åben dialog og debat omkring det, som regeringen har foretaget sig, fordi der er et fortrolighedshensyn i Nævnet, som jeg i hvert fald respekterer højt.

Men statsministeren skal ikke have lov til at skjule sig i Det Udenrigspolitiske Nævn. Nu er det nede i salen, og derfor synes jeg også, der er baggrund for, at vi får svar på vores spørgsmål. Er det ikke korrekt, at Jörg Haider er blevet styrket ved den måde, som man har reageret på? Og hvor - igen spørger jeg - hvor er det grundlag, hvad er det, Østrigs nuværende regering er kommet med af racistiske udtalelser osv., der gør, at man kan videreføre de her sanktioner?

Jens Kirk (V):

Jeg forstår statsministerens larmende tavshed på de forrige spørgsmål sådan, at statsministeren ikke ved, hvad det er, Østrig skal gøre for at komme ud af den boykot fra de øvrige 14 EU-lande. Sådan forstår jeg det. Hvad er det, Østrig skal gøre anderledes? Skal der en ny regering til, hvor der indgår andre partier, før de sanktioner, der er sat i værk, ophæves?

Jens Rohde (V):

Jeg kan da meddele statsministeren, at jeg har både familie og venner i Østrig, som aldrig havde tænkt sig at støtte og aldrig har stemt for Jörg Haider, men efter den her aktion er de absolut ikke i tvivl om, hvem de skal stemme på næste gang. Så det er da min klare opfattelse, at Jörg Haider er blevet styrket, og det var vel egentlig ikke meningen med den her reaktion.

I øvrigt er det jo slet ikke sikkert, at det har noget at gøre med nazisimpatier, som man gerne vil skruet op til. Det kunne jo også være, at den østrigske befolkning er så godt og grundigt træt af et gennemkorruperet styre, styret af socialdemokrater i de sidste år, en koalition mellem socialdemokrater og konservative, hvor man jo skal have partibogen i orden for at få en stilling i det offentlige.

Det, mit spørgsmål går ud på, er nu igen vedrørende proceduren, for det er meget vanskeligt at få nogen svar fra statsministeren i den her sag, så det lægger sig op ad hr. Jens Hald Madsens spørgsmål, nemlig om, hvorvidt beslutningen om de sanktioner, der er truffet, ikke er omfattet

af § 19, stk. 3. Og jeg håber virkelig, at vi får et svar her.

Peter Skaarup (DF):

Jeg må nok sige, at efter de manglende svar, vi har fået hos statsministeren, skulle man jo nærmest tro, at regeringen helst vil have afskaffet den mundtlige spørgetid, for det er manglende respekt, at man overhovedet ikke svarer på det, der bliver spurgt om.

Jeg vil derfor godt spørge statsministeren endnu en gang: Når nu statsministeren siger, at man vil orientere og tage Det Udenrigspolitiske Nævn med på råd i fremtidige situationer, betyder det så, at man erkender, at man gjorde en fejl, da man ikke orienterede og ikke tog Det Udenrigspolitiske Nævn med på råd, inden man traf sin beslutning i forhold til Østrig-sanktionerne?

Jeg vil også godt spørge statsministeren, når vi nu taler om, hvad der foregår i Østrig, og om den kontakt, der er mellem Danmark og Østrig også på handelsområdet: De vanskeligheder, vi ser på danske virksomheder i øjeblikket i forhold til handel med Østrig, er det nogle tilsigtede vanskeligheder, som regeringen accepterer, eller vil regeringen tage afstand fra enhver handelsvirkning af de sanktioner, regeringen har lavet?

Altså: Vil regeringen her i dag i Folketingets spørgetid sige, at det er ikke nogen tilsigtede virkninger, der her kommer frem?

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Folketinget er fuldstændig til grin, hvis Folketinget accepterer statsministerens ageren i denne her sag. Der er kommet et væld af meget, meget saglige spørgsmål, saglige, berettigede spørgsmål til statsministeren om en helt ny situation, man står i udenrigspolitisk, hvor man går ind og dømmer et land, uden at landet har begået nogen strafbare gerninger.

Så forsøger vi at få det belyst med statsministeren om proceduren, og hvordan det hele forholder sig, og statsministeren nægter bare at gå ind i en besvarelse af det. Altså, hvis det her er metoden, må Folketinget gribe ind, ellers bliver Folketinget fuldstændig til grin i forhold til den befolkning, vi er sat til at repræsentere.

Jeg skal bare i forhold til spørgsmålet om, hvordan den østrigske befolkning har reageret, spørge, om statsministeren kender ordet stuerent på de sprog, der tales i Østrig. For så tror jeg i virkeligheden, statsministeren har en personlig

erfaring om, hvordan østrigerne naturligvis har reageret i denne her sag.

Jacob Buksti (S):

Jeg vil bare spørge statsministeren, når statsministeren nu hører på de spørgsmål, der stilles her, om statsministeren så stadig væk kan huske, hvad det stillede spørgsmål, nr. S 1398, faktisk vedrører.

Og så vil jeg bare for resten af medlemmerne spørge: Vil statsministeren beskrive effekten hos den østrigske befolkning af udtalelser fra de europæiske regeringsledere om bilaterale sanktioner mod Østrig?

Er statsministeren forundret over, at det her er et spørgsmål om, hvornår man informerer Det Udenrigspolitiske Nævn om andre ting, som knytter sig til de spørgsmål, vi lige har haft, eller er det statsministerens indtryk, at det, det her drejer sig om, er, at man er ved at udvikle Folketingets spørgetid til en almindelig generel debat?

Arne Melchior (CD):

Ja, da jeg meldte mig for at få ordet, vidste jeg ikke, at hr. Buksti ville stille nøjagtig det samme spørgsmål, som jeg ville stille. Og jeg har ikke spur imod, hvis jeg ikke får svar, for jeg føler, at vi slet ikke er i spørgetid mere, hvor spørgsmål og svar om konkrete ting veksler, men at vi er draget ind i en debat, som kunne være rejst som en forespørgsel eller lignende, og som jeg mener er en total misforståelse af spørgetiden.

Når hr. Thulesen Dahl taler om, at Folketinget må gribe ind, så kan det da godt være, jeg ved ikke, om det hører med under spørgsmål nr. S 1398, men så bliver det jo højst sandsynligt på en helt anden måde, der skal gribes ind, end den, hr. Thulesen Dahl tænker sig.

Men hvis statsministeren overhovedet vil svare, vil jeg spørge ligesom hr. Buksti: Er der her tale om en spørgetid, eller er der tale om en debat på korte bemærkninger, hvilket jo slet ikke er meningen? Når der skal føres en debat, skal der være tid til at svare og give uddybende og sammenhængende svar.

Charlotte Antonsen (V):

Kan statsministeren bekræfte, at statsministeren allerede har nægtet at svare på en stribe spørgsmål, der er stillet i forbindelse med de andre fremsatte spørgsmål, og at det dermed måske

kan have medvirket til, at nogle spørgsmål er gået igen på et senere tidspunkt?

Så vil jeg også spørge statsministeren, om statsministeren ikke finder det meget drastisk at gå i krig - diplomatisk krig - med et andet, venligsindet EU-land, når statsministeren samtidig her svarer, at man ikke kan måle effekten af straffen over for Østrig. Det var jo det, der var svaret på spørgsmålet, at det kan gå begge veje, som statsministeren sagde.

Er det ikke en meget drastisk aktion, hvis man ikke engang kan måle effekten? For effekten burde jo være i det østrigske folk og i Østrig, eller er det i virkeligheden en helt anden hensigt, statsministeren har haft med denne her sag? Handler det i virkeligheden om dansk indenrigspolitik?

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg tror, vi er kommet op på, lad mig se engang: En, to, tre, fire, fem, seks, syv, otte, ni, ti, elleve eller tolv indlæg. Og jeg tror, jeg må give hr. Arne Melchior og hr. Jacob Buksti ret i, at vi efterhånden har nærmet os en generaldebat, og den er jeg helt parat til at deltage i, men det er lidt anderledes betingelser, den så skal forløbe under. Jeg tror, § 20-spørgsmålene er glimrende, og det er synd, at de ikke kan komme til at fungere sådan, som jeg tror egentlig var den oprindelige hensigt.

Jeg skal prøve ganske kort at svare på nogle af de spørgsmål, der er blevet stillet, men det er lidt vanskeligt, fordi vi arbejder under nogle ganske bestemte tidsbetingelser, som jeg tror Folketingets medlemmer er opmærksomme på.

Jeg kan bekræfte over for hr. Lars Løkke Rasmussen, at det er en udenrigspolitisk handling, som er dækket af grundlovens § 19, stk. 3. Vi har haft lejlighed til i Det Udenrigspolitiske Nævn at drøfte det, og jeg kan berolige hr. Lars Løkke Rasmussen med, at der i Det Udenrigspolitiske Nævn er en forståelse for, at statsministeren ikke kunne handle anderledes. Det har jeg naturligvis noteret mig. Det er der et klart flertal for. Og jeg tror egentlig godt, hr. Lars Løkke Rasmussen er klar over, at det også dækker hr. Lars Løkke Rasmussens eget parti.

Da hr. Jacob Buksti spurgte, om jeg overhovedet kunne huske, hvad det var, fru Eva Kjer Hansen havde spurgt om, kom jeg et øjeblik i tvivl. Og jeg må give hr. Jacob Buksti ret: Jeg havde næsten glemt det. Jeg kunne måske minde fru

Eva Kjer Hansen om, hvad der blev spurgt om. Det, der blev spurgt om, var: Vil statsministeren beskrive effekten hos den østrigske befolkning af udtalelsen fra de europæiske regeringsledere om bilaterale sanktioner mod Østrig? Og det beskrev jeg faktisk i mit svar.

Jeg sagde, den østrigske befolkning har reageret forskelligt. En del af befolkningen har udtrykt sin solidaritet med vores holdninger ved at demonstrere mod den nye regering. En anden del af befolkningen har udtrykt sin skuffelse og sin frustration. Jeg tror, det har overrasket mange i Østrig. Og jeg har svaret, så godt jeg nu kan på spørgsmålet, og dermed føler jeg også, at det er håndteret, som det nu engang skal håndteres.

Hr. Frank Dahlgaards sammenligning med revselsesretten eller ikkerevselsesretten i forhold til børn tror jeg nu ikke umiddelbart falder inden for spørgsmålet, og det kan vel heller ikke helt sammenlignes.

Til hr. Jens Hald Madsen og hr. Jens Kirk: Vi har også drøftet meget omhyggeligt i dag, hvornår vi er i en situation, hvor denne reaktion ophører, og dertil har jeg svaret, og det vil jeg gerne gentage over for hr. Jens Kirk: Det kan der ikke siges noget præcist om i dag. Nu må vi se på den praktiske handling fra regeringen i Østrig i forhold til det regeringsgrundlag, der nu ligger. Jeg har ikke mere at tilføje til spørgsmålet. Jeg tror heller ikke, der er mere at besvare, for spørgsmålet er fuldt og helt besvaret.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jo, men vi må jo komme igen og også under andre former. Dansk Folkeparti har for længst indleveret en forespørgselsdebat om det her emne, og vi så da gerne, at den forespørgselsdebat kunne have været i dag. Men det har åbenbart ikke kunnet lade sig gøre med statsministerens travle kalender at få den forespørgsel før engang vel om en 14 dages tid, eller hvornår den endelige dato bliver.

Vi må jo tage til efterretning, at statsministeren prioriterer på den måde i forhold til Folketinget, og så må vi selvfølgelig forsøge at få de svar på vores spørgsmål på anden vis.

Må jeg minde statsministeren om, at den oprindelige hensigt med spørgetiden var, at der kunne stilles spørgsmål, men det var så sandelig da også, at ministeren kunne svare. Og statsministeren har i gentagne situationer nægtet at svare på indholdet af de spørgsmål, der er blevet stillet, også

spørgsmål, der ligger klart inden for det, hovedspørgsmålet relaterer sig til.

Må jeg bare nævne ét spørgsmål, og det kan jeg jo så ikke direkte henvise til det her, men jeg har spurgt, om ikke det er korrekt, at hvis man lavede aktionen over for Østrig inden for EU-regi med den EU-jura, der ligger, så er handlingen over for Østrig klart ulovlig. Det spørgsmål har statsministeren ikke ønsket at besvare, selv om det er stillet inden for et spørgsmål, hvor det klart henhører.

Peter Skaarup (DF):

Statsministeren siger, at vi skal holde spørgsmålet inden for rammerne af de spørgsmål, der er stillet, og det er selvfølgelig 100 pct. klart; men når statsministeren nægter at svare, er vi nødt til at gentage spørgsmålene og prøve at få svar på de spørgsmål, vi nu stiller.

Et af dem, jeg stillede, som ligger 100 pct. inden for rammerne af de spørgsmål her, nemlig effekten i forhold til den østrigske befolkning, er: Mener statsministeren, det er rimeligt, at det rammer østrigske virksomheder og danske virksomheder og dermed den østrigske befolkning, at der nu er indført de her diplomatiske sanktioner, at der skabes vanskeligheder for virksomheder, der prøver på drive handel de to lande imellem? Mener regeringen, at det er rimeligt, og vil regeringen sikre, at de vanskeligheder ophører, så der bliver business as usual for virksomhederne? Det ville klart være rimeligt at få svar på det her; det vil være rimeligt, at Folketinget får det at vide, sådan at virksomhederne har noget at rette sig efter.

Jens Hald Madsen (V):

Jeg vil sige, at jeg har lidt svært ved at forstå statsministerens kritik af, at det her er ved at udvikle sig til en debat. En debat kræver jo, at der er en dialog. Vi spørger. Statsministeren svarer ikke. Vi spørger. Statsministeren svarer ikke. Det er ikke en debat, det er et problem.

Jeg spørger igen: Hvad er grundlaget for at videreføre sanktionerne, når den nuværende østrigske regering ikke er kommet med nogen som helst racistiske udtalelser og man ikke kan finde én eneste plet på regeringsgrundlaget? Hvad er det, der begrunder, at man skal videreføre de sanktioner? Og jeg har tænkt mig at fortsætte med at stille det spørgsmål, indtil statsministeren vil føre en dialog.

Eva Kjer Hansen (V):

Statsministeren har her under spørgetiden flere gange henvist sådan lidt hånende til de mange skriftlige spørgsmål, der er indleveret, og jeg må sige, at det er jeg glad for, for det giver os dog muligheden for i hvert fald at stille spørgsmål til statsministeren.

Jeg troede egentlig, måske lidt naivt, at statsministeren ville være glad for at få en åben debat om det her emne, som jo optager ikke bare Folketinget, men også vælgerne ude omkring og den danske befolkning i det hele taget. Jeg har hver gang stillet uddybende spørgsmål til det oprindelige spørgsmål, og jeg synes, det er dybt frustrerende, at statsministeren ikke vil give svar på spørgsmålene.

Statsministeren har haft mulighed for at komme i Folketingets spørgetime to tirsdage, hvor det her emne har været aktuelt. Statsministeren

har to gange valgt ikke at møde op under spørgetimen. Jeg håber, at statsministeren foranlediget af de mange spørgsmål i dag vil komme på først-kommende tirsdag for at kunne følge op på denne her diskussion og det her emne, som er så vigtigt for os at diskutere.

Jens Kirk (V):

Jeg siger tak for statsministerens forrige svar, som får mig til at sige, at det ikke er nemt at være den østrigske regering, for statsministeren kan ikke uddybe nærmere, hvad det er, man skal gøre anderledes end det, man gør nu, for at få disse sanktioner ophævet.

Det får mig til at spørge: Hvad er det i grunden, der har iværksat det så, når man ikke ved, hvordan man skal komme ud af det igen?

Hermed sluttede spørgsmålet.